

Številka: 612-2/2024-3341-1
Datum: 31. 01. 2024

Zadeva: Gradnja in razvoj knjižnične zbirke ter zagotavljanje drugih informacijskih virov v specialni knjižnici Arhiva Republike Slovenije - dokument o zbiralni politiki

Namen dokumenta

Specialna knjižnica Arhiva Republike Slovenije s tem dokumentom določa zbiralno politiko knjižnice, ki služi kot osnova za načrtno in uspešno gradnjo in razvoj knjižnične zbirke v skladu s poslanstvom matične organizacije.

Uvod

Začetki oblikovanja knjižnice Arhiva Republike Slovenije segajo v leto 1953, ko se je takratni Državni arhiv Ljudske republike Slovenije prostorsko ločil od Narodnega muzeja Slovenije, v okviru katerega je deloval od svoje ustanovitve leta 1945, in zaživel v Gruberjevi palači v Ljubljani. Že v času delovanja znotraj nekdanjega Deželnega muzeja za Kranjsko (današnjega Narodnega muzeja Slovenije) je arhiv, ki je takrat deloval kot ena izmed organizacijskih enot muzeja, pričel graditi svojo strokovno prirodno knjižnico s področja arhivistike. Ta je poleg domače literature vključevala tudi monografije in arhivsko periodiko iz tujine, ki so jo arhivisti za svoje potrebe naročali predvsem v državah z bolj uveljavljeno arhivsko tradicijo (Francija, Avstrija, Nemčija, Italija). Po selitvi v prostore Gruberjeve palače in Virantove hiše na Levstikovem trgu je bil na novo lokacijo iz knjižnice Narodnega muzeja pripeljan tudi »arhivski del« muzejske knjižnične zbirke, ta pa je nato postal osnova za oblikovanje samostojne specialne arhivske knjižnice, kot jo poznamo danes.

Področje delovanja in uporabniki

Knjižnica Arhiva Republike Slovenije je specialna knjižnica s področja arhivistike in deluje v skladu s poslanstvom matične organizacije. Svojo knjižnično zbirko gradi s pridobivanjem publikacij in drugih informacijskih virov, ki se vsebinsko navezujejo na področje delovanja Arhiva Republike Slovenije, skrbi za zagotavljanje primernih pogojev hrambe knjižničnega gradiva ter zagotavlja dostopnost gradiva in njegovo uporabo.

Delovanje knjižnice in dopolnjevanje knjižnične zbirke je v prvi vrsti prilagojeno potrebam zaposlenih v Arhivu Republike Slovenije in primarno služi kot pomoč strokovnemu in raziskovalnemu delu zaposlenih, do knjižnične zbirke monografij in periodike pa lahko dostopajo tudi zunanji uporabniki, vendar le v knjižničnih prostorih oz. v arhivski čitalnici. Zunanji uporabniki so največkrat raziskovalci, ki knjižnične zbirke uporabljajo ob iskanju arhivskega gradiva v arhivski čitalnici, strokovnjaki s področja arhivistike iz slovenskih regionalnih arhivov ter zgodovinarji, muzealci, rodoslovci, fizične osebe, ki arhivsko gradivo potrebujejo za svoj pravni interes ...

Namen pridobivanja knjižničnega gradiva in način izbora knjižničnega gradiva

Knjižnica Arhiva Republike Slovenije pridobiva knjižnično gradivo z namenom izgradnje kakovostne knjižnične zbirke s področja arhivistike, zgodovine in upravne zgodovine, ki bo uspešno zadovoljevala potrebe zaposlenih v matični organizaciji ter potrebe strokovne in laične javnosti.

Namen in cilj pridobivanja knjižničnega gradiva v specialni knjižnici Arhiva Republike Slovenije je gradnja knjižnične zbirke s poudarki na naslednjih vsebinskih področjih:

- arhivska teorija in praksa ter dejavnost slovenske arhivske javne mreže;
- zgodovina Slovenije in Slovencev (kulturna, politična, socialna, ekonomska, vojaška) in zgodovinopisje;
- upravna zgodovina: Knjižnica razpolaga z obsežno zbirko uradnih listov, predpisov in zakonov, ki jih arhivisti potrebujejo za razumevanje časovnega konteksta nastajanja arhivskega gradiva, ki ga popisujejo. Knjižnica vključuje zbirko republiških in zveznih uradnih listov za čas Jugoslavije (1918–1991), avstrijskih državnih (1849–1918) in deželnih zakonikov (1780–1918), zbirko obravnav deželnega zbora kranjskega v Ljubljani (1861–1914), specialne in krajevne repertorije, šematizme, statistična poročila centralnih državnih organov in zbirke zakonov, patentov, odredb in dekretov posameznih avstrijskih vladarjev;
- pomožne zgodovinske vede, domoznanstvo, umetnostna zgodovina in etnologija;
- restavriranje in konserviranje knjig in papirja ter knjigoveštvo in knjižne vezave: V sklopu Arhiva Republike Slovenije namreč deluje Center za restavriranje in konserviranje arhivskega gradiva, ki skrbi za ogroženo pisno in grafično dediščino ter za materialno obnovo in varovanje arhivskega gradiva matične ustanove, drugih slovenskih arhivov in sorodnih ustanov, pa tudi širše javnosti;
- film, filmska tehnika, kinematografija, popisovanje slovenske filmske dediščine, materialno varstvo in dostop do filmskega arhivskega gradiva: Gradivo s to vsebino je namenjeno predvsem sodelavcem Slovenskega filmskega arhiva, ki deluje v sklopu Arhiva Republike Slovenije, in zunanjim uporabnikom, ki potrebujejo tovrstno strokovno literaturo;
- varna dolgoročna hramba arhivskega elektronskega gradiva, zajem, hramba in uporaba arhivskega gradiva v elektronski obliki ter vzpostavitev in vzdrževanje elektronskih arhivov;
- objave arhivskih virov ter izdaje arhivskih vodnikov in inventarjev po gradivu arhivskih ustanov doma in po svetu.

Gradnja knjižnične zbirke

Specialna knjižnica Arhiva Republike Slovenije svojo zbirko dopolnjuje na naslednje načine:

- Z nakupom domačih in tujih knjig in periodike s področja arhivistike in zgodovinopisja, upravne zgodovine, pomožnih zgodovinskih ved, domoznanstva, umetnostne zgodovine, konserviranja in restavriranja knjig in papirja ter filma in filmske tehnike.

Knjižnica opravi nakup literature na podlagi predlogov zaposlenih v matični organizaciji. Spremlja tudi informacije o založniški produkciji arhivu sorodnih ustanov in o ponudbi založb doma in v tujini. Pogost vir informacij so tudi obiski in ponudbe antikvariatov. Prednost pri nakupu ima literatura, ki jo sodelavci matične ustanove potrebujejo za svoje strokovno ali raziskovalno delo v arhivu in na področje delovanja arhiva vezana literatura, ki jo ostale knjižnice nimajo oziroma je težje dostopna.

- Z zamenjavo s strani arhiva izdanih publikacij z drugimi sorodnimi ustanovami v Sloveniji in tujini.

Knjižnica ima urejeno medknjižnično izmenjavo s približno 38 tujimi in 40 slovenskimi sorodnimi ustanovami. Izmenjuje strokovno revijo Arhivi in knjižno zbirko Viri, ki ju izdaja Arhivsko društvo Slovenije, del medknjižnične izmenjave pa so tudi monografske publikacije, ki izidejo v založbi Arhiva Republike Slovenije. Izmenjavanje arhivskih publikacij tudi pripomore k večji razpoznavnosti Arhiva Republike Slovenije v slovenskem prostoru in v tujini ter prispeva k popularizaciji slovenske arhivske dediščine.

- S pridobivanjem pogodbenih (obveznih) izvodov, ki so jih uporabniki dolžni izročiti knjižnici arhiva v zameno za uporabo reprodukcij arhivskega gradiva v svojih objavah.

Uporabniki arhivskega gradiva, ki jim Arhiv Republike Slovenije izda dovoljenje za objavo reprodukcij arhivskega gradiva, so dolžni arhivski knjižnici brezplačno izročiti en izvod svoje publikacije oziroma tiskovine, v kateri so objavljene reprodukcije arhivskega gradiva. Knjižnica v vzajemnem knjižničnem katalogu redno spremlja izhajanje publikacij, za katere so avtorji pridobili dovoljenje, in preverja, če so bile te publikacije že izročene knjižnici oz. terja izročitev teh publikacij od njihovih avtorjev.

- Z darovi knjig, ki jih knjižnici podarijo fizične ali pravne osebe.

Darovano gradivo se v knjižnično zbirko vključi, če je njegova vsebina skladna z interesnimi področji arhiva in arhivistov, če ga v knjižnični zbirki še ni (dvojnike vključujemo le izjemoma, kadar gre za pogosto izposojeno oz. zelo relevantno gradivo) in če je gradivo fizično dobro ohranjeno.

- Z ločevanjem knjižnega gradiva iz arhivskih fondov, ki jih arhiv prevzema od ustvarjalcev (veliko gradiva je knjižnica v preteklosti na ta način pridobila iz

fonda Javnega pravobranilstva in s tem obogatila svoj fond z zbirko starih uradnih listov, zakonov in drugih predpisov).

- Z lastno založniško produkcijo.

Publikacije, ki izidejo v založništvu ali sozaložništvu Arhiva Republike Slovenije, knjižnica hrani v dveh izvodih.

Način razvoja knjižnične zbirke

Specialna knjižnica Arhiva Republike Slovenije dopolnjuje in gradi svojo knjižnično zbirko na prej opisane načine. Vsebinsko nerelevantnega gradiva knjižnica načeloma ne vključuje v svojo zbirko, zaenkrat pa v knjižnici tudi ne potekajo postopki odpisovanja gradiva. Poškodovane izvode največkrat pošljemo v restavriranje v arhivski Center za restavriranje arhivskega gradiva in jih ni potrebno nadomeščati z novo kupljenimi nepoškodovanimi izvodi, založene knjige pa poskušamo nadomestiti z novimi izvodi.

Sklep

Specialna knjižnica bo še naprej nabavljala in zbirala gradivo, ki se vsebinsko veže na njeno poslanstvo, skrbela za materialno varstvo knjižnične zbirke ter zagotavljala dostop do te zbirke. Osnovno vodilo pri pridobivanju knjižničnega gradiva bo še naprej relevantnost vsebin, pri čemer se bo knjižnica prilagajala potrebam matične organizacije in uporabnikov. Specialna knjižnica Arhiva Republike Slovenije bo enkrat letno pregledala in po potrebi posodobila Dokument o gradnji in razvoju knjižnične zbirke ter zagotavljanju drugih informacijskih virov. Na takšen način želi knjižnica zagotoviti gradnjo kvalitetne knjižnične zbirke in zagotavljati dostop do knjižničnega gradiva in drugih informacijskih virov, ki bi zadovoljile potrebe njenih uporabnikov.

Pripravila:
Alenka Hren
Bibliotekar

dr. Andrej Nared
v. d. direktorja